

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ב / גליון ג

ערש"ק פרשת קרח
ה'תשס"ה

פתח דבר

לקראת שבת פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון נ), והוא אוצר בלום מתוך רבבות ענייני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נב"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון 'אור החסידות'

מעמו וראו כי טוב

הננו לבשר לקהל הלומדים כי ניתן להרשם כמנויים על הקובץ ולקבלו מידי שבוע באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

יוצא לאור על ידי
'אור החסידות'

מכון תורני להפצת תורת החסידות

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915
טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

הביאור במה שאמר משה "האיש אחד יחטא", דלכאורה היו בזה גם דתן, ואבירם וכו', בהקדם דיוק וביאור נפלא בדברי רש"י ע"כ.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יג עמ' 51 ואילך)

יינה של תורה

הביאור בכך שקרח ועדתו טענו "מדוע תתנשא" בעוד שגם הם עצמם היו "נשיאי עדה" ומיוחדים כבני שבט לוי, בהקדם ביאור טענת קרח ע"פ פנימיות.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ד עמ' 30 ואילך)

חידושי סוגיות

הדין ד"מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית" קאי לרב אשי רק בתרומה, אך מסקנת הגמ' היא שזהו גם בכל התורה כולה. בשיחה זו מבאר רבינו דמחלוקתם היא בסברא ובעצם הדין דהחלת שליחות, דעפ"ז מבוארים גם דברי ר"א בענין "שליח עושה שליח" ש"אם מת (שליח) ראשון בטלו כולן", ומחלוקתו של מר בר רב אשי על כך. ובנוסף - מדוע לימוד זה נכתב גבי תרומה דווקא.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לג עמ' 113 ואילך)

הוספה - דרכי החסידות

סיפורים, ביאורים ופתגמים בביאור מעלת היהודי הפשוט, כשיטת וחיודוש מורנו הבעש"ט בזה.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

“האיש אחד יחטא” – האמנם רק אחד חטא?

הביאור במה שאמר משה “האיש אחד יחטא”, דלכאורה היו בזה גם דתן ואבירם וכו’, בהקדם דיוק וביאור נפלא בדברי רש”י ע”כ

א. על הכתוב (פרשתנו טז, כב) “ויפלו על פניהם ויאמרו א-ל אלקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף” מפרש רש”י “א-ל אלקי הרוחות” - יודע מחשבות, אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בו”ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס, נפרע מכולם, אבל אתה, לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא”.

וצריך להבין:

א) מדוע צריך רש”י להביא המשל ד”מלך בו”ד”, דהרי לכאורה, אין במשל זה שום הבהרה או תוספת ביאור.

ועוד - דמשל זה גופא קשה, דהרי גם במלך בו”ד, באם מושל בצדק ויושר, הרי כשיחטא אחד לא יעניש אנשים רבים, כ”א ימנה שופט וכו’ שיחקור וידרוש ויברר “מי החוטא”. ואפילו אם הוא באופן שא”א לברר מי הוא החוטא, הרי עדיין דורש ביאור - וכי משום שלא הוברר מי הוא האחד שחטא, יעניש מלך ישר את “כולם”?

ב. לאח”מ מפרש רש”י “האיש אחד” - “הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצוף? אמר הקב”ה יפה אמרת אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא”.

ולכאורה צריך להבין, דהרי מהכתוב “העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם” מוכח דלשלשתם

מגיע העונש, וכיצד אומר רש"י ש"אמר הקב"ה יפה אמרת" על מה שאמר משה "האיש אחד יחטא" - והרי הקב"ה הודיע שלא אחד חטא אלא שלשה?

ובכללות הענין קשה:

בפסוקים הקודמים נזכר כמה פעמים שבמחלוקת קרח השתתפו אנשים רבים - "ויקומו . . ואנשים מבני" חמשים ומאתים", ומשה דיבר אל "קרח ואל כל עדתו", ואף הוכיח אותם. וכמו שכתב גם ברש"י על הפסוק "וישמע משה ויפול על פניו" (טז, ד) "שכבר זה בידם סרחון רביעי" - שמכל זה מוכח ש(גם לדעת משה) לא רק אחד בלבד חטא במחלוקת זו - ואיך אמר משה "האיש אחד יחטא"?

ג. הביאור בכל זה:

בפירושו עה"פ "ויקהל עליהם קרח" כתב רש"י "הלך אצל השבטים ופתה אותם, כסבורים אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כולכם . . עד שנתפתו כולם".

היינו, שקרח הוא אשר פיתה את אנשי העדה ומשכם בדבריו שהוא מתכוון בטובתם וכו', עד שהכניסם בתלונות על משה ואהרן. וכך גם בנוגע לראשי המשתתפים במחלוקת - "דתן ואבירם . . ואנשים מבני" חמישים ומאתים", ד"בשביל שהיה שבט ראובן (שממנו היו דתן ואבירם ורובן של החמישים ומאתים איש) שרוי . . שכן לקהת ובניו . . נשתתפו עם קרח במחלוקתו" (רש"י). היינו, שהשתתפותם במחלוקת באה ע"ז שקרח פתה אותם והסיתם עד שנדמה להם שטענתו נכונה. אבל הם מצ"ע לולא פתויו של קרח, לא היו נכנסים למחלוקת זו.

[ואף שאין לו לאדם להצדיק את עצמו בהתנצלות זו, שאין הוא האשם בדבר אלא מי שפתה אותו - דהרי האדם צריך להתרחק מן הרשע, וגם להיות חזק בדעתו מבלי להתפעל מן הפיתויים וכו' - עכ"ז הרי בפועל לא נחלקו על משה ואהרן אלא בהשפעתו של קרח].

וזוהי כוונת רש"י בהביאו משל ל"מלך ב"ד שסרחה עליו מקצת מדינה", דבזה מדייק רש"י שהנהגתם היתה "סרוחה" ומאוסה בלבד אצל המלך, אבל לא שנתכוונו למרוד בו (ובוודאי לא באופן שיתחייבו מיתה עבור כך).

אמנם, היות ו"מקצת המדינה" סרחו עכ"פ, הרי מסתבר שיש ביניהם מי שהוא (אחד, לפחות) שהסיתם והביאם לידי סרחון זה - דהוא ה"חוטא" ממש במרידה נגד המלך. וזהו שכתב רש"י (במשל) "ואינו יודע מי החוטא" (בל' יחיד) - היינו המסית והגורם ל'סרחון'. משא"כ שאר אנשי המדינה שאין לקרותם "חוטאים" אלא ש'סרחון' יש כאן.

ולכן, במלך ב"ד מכיוון שאינו יודע מי החוטא, נפרע הוא מכולם, שהרי בפועל "סרחו" עליו כולם, "אבל אתה לפניך גליות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא", וא"כ לא יתכן שאלה שרק "סרחו" ייענשו בעונש החמור של החוטא.

ומה שמביא רש"י אח"כ, שאמר לו הקב"ה "יפה אמרת", הכוונה בזה היא רק לכללות טענתו של משה - שאין להעניש אלא את ה"חוטא" ולא את אלו ש"סרחו". אבל בפרטות, אין הדבר כמו שמשה היה יודע וסבור שישנו רק חוטא אחד, אלא ש"אני יודע ומודיע מי חטא", דהקב"ה יודע שגם דתן ואבירם חטאו, וזהו שאמר הקב"ה לאח"מ "העלו למשכן קרח דתן ואבירם", כי שלשתם חוטאים הם.

ד. ההוראה מכך בעבודת האדם:

מסופר בפרשה בשלח משה "לקרוא לדתן ולאבירם", והם מיאנו לעלות וענו בעזות גדולה: "המעט כי העליתנו . . להמיתנו במדבר . . העיני האנשים ההם תנקר" וכו' ועד ש"ויחר למשה מאוד" - שכ"ז מורה שהשתתפותם במחלוקת לא היתה באופן של "סרחון" בלבד, אלא שחוטאים היו - ולאחר כל זה, דן אותם משה רבנו לכף זכות ואמר "האיש אחד יחטא!". ומכאן ההוראה לכל אחד ואחד, עד כמה צריך לפעול ולהשריש בנפשו מדה זו - לדון את חברו לכף זכות, ועד שאפילו כשהנהגת חברו היא באופן השולל לכאורה כל לימוד זכות, בכ"ז עליו להפך בזכותו, וכתוצאה מזה - אף יעשה כל התלוי בו להחזירו ולהעמידו בדרך הישרה.

יינה של תורה

מצוה באופן ד"בוקר" הפועלת את "וידע ה"

הביאור בכך שקרח ועדתו טענו "מדוע תתנשאו" בעוד שגם הם עצמם היו "נשיאי עדה" ומיוחדים כבני שבט לוי, בהקדם ביאור טענת קרח ע"פ פנימיות

א. טענתם של קרח ו"חמישים ומאתים נשיאי העדה" כנגד משה ואהרן היתה העובדה כי משה נטל לעצמו גדולה ואת אחיו מינה לכהן גדול - "מדוע תתנשאו על קהל ה'!?", בשעה ש"כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה".

וקשה, דלכאורה דבריהם של קרח ועדתו כנגד התנשאותם של משה ואהרן על כל העדה, שוללת גם את מעלתם שלהם עצמם - "נשיאי עדה", וכך גם קדושתם המיוחדת כבנים לשבט הנבחר מתוך שבטי ישראל לעמוד לפני ה' לשרתו - שבט לוי, שהרי לדעתם לא יתכן חילוק בין יהודי למשנהו - "כי כל העדה כולם קדושים", ומסיבה זו טענו כלפי משה ואהרן "מדוע תתנשאו על קהל ה'!?" כמו כן יש להבין מדוע המתין קרח ועורר את מחלוקתו רק לאחר מעשה המרגלים (תוס' ב"ב קיט, א), ולא מיד בתחילת עבודתו של אהרן ככהן גדול - העילה למחלוקת?

ב. מבואר בחסידות שטענת המרגלים היתה כי עדיפה ההישארות במדבר והתעסקות בעבודה רוחנית על פני הכניסה לארץ, הכרוכה בקיום מצוות מעשיות והתעסקות בביור העולם. ועל כך השיב להם משה רבינו כי רצון ה' הוא דווקא בקיום מצוות בגשמיות, משום שבכך מזדכך העולם ונעשה כלי ראוי להשראת האלקות.

לאור זאת בא קרח וטענה בפיו: בשלמא אם עיקר העבודה הוא הפרישה מהגשמיות וההתעלות

בדרגות רוחניות, יתכנו הבדלים בין יהודי לרעהו. דהרי בעבודה רוחנית אין כולם שווים, הלה עומד בדרגה עליונה ביותר ואילו חברו עדיין לא הגיע למדרגה גבוהה כזו. אולם, מאחר ורצון ה' הוא בקיום המצוות המעשיות דווקא אשר על-ידם נעשה העולם 'כלי' להתגלות האלקות (כפי שהוכח בפרשת המרגלים), שזהו דבר התלוי בעשיה גרידא, לא ניתן לחלק בין יהודי לרעהו, משום שבעבודה זו - קיום המצוות בפועל, ללא התייחסות לדרגתו הרוחנית של מקיים המצוה - כולם שווים.

מסיבה זו, טענו קרח ועדתו "מדוע תתנשאו על קהלה'?!", על אף מעלתם שלהם על שאר שבטי ישראל:

הן אמת שישנם חילוקי מדרגות בין יהודי למשנהו, ויהודי האוחז בדרגה נעלית יותר בעבודת ה' ראוי לשמש מנהיג ונשיא עדה ליהודים הנמוכים ממנו במצבם הרוחני. אך לא יתכן הבדל שבאין-ערך בין יהודי אחד לאחר, משום שבעיקר העבודה - קיום מעשה המצוות, אין כל חילוק בין יהודי לרעהו. דביחס לקיום המצוות בפועל אין כל יתרון בעבודתם של משה ואהרן על עבודתם של שאר בני ישראל. בדרגתם הרוחנית הם נעלים אמנם משאר העם, אך בקיום רצון ה' בפועל לא נראית כל מעלה בעבודתם על פני עבודת כל העם.

מדוע, אם כן - הקשה קרח - נתמנה משה רבינו למנהיג אליו זקוקים כל בני ישראל להתבטל כביטול העם לפני מלכם (ראה זבחים קב, א), דמהעם נדרשת התבטלות מוחלטת כלפי המלך, ללא נתינת מקום כלל למציאותו העצמאית של האדם - ביטול בתכלית! כלומר, המלך עומד בדרגה עליונה באין-ערוך מעל לדרגת העם.

וכך מתפרשים דברי קרח "כי כל העדה כולם קדושים" - באותם דברים בהם כל ישראל שווים, קיום המצוות בפועל, "מדוע תתנשאו?" - מדוע זקוקים בני ישראל לבטל את מציאותם כלפי משה רבינו? ביחס להשפעות רוחניות הדרושות לעבודת ה', מובן שנדרש מיהודי להתבטל בפני משה רבינו בכדי לקבל את השפעתו. אך מדוע עליו לבטל את מציאותו ביחס לקיום המצוות בפועל, מעשה גרידא? בדבר זה אין כל חילוק בין משה רבינו לכל יהודי!

קרח לא חלק על עצם העובדה כי קיימים חילוקים בין יהודי לחברו - הוא לא חלק על מעלתו שלו, בהיותו בן לוי. טענת קרח היתה כלפי התנשאות משה על בני ישראל באופן שאין כל ערך בינו לבין שאר העם, ויהודי נדרש להתבטל בפניו גם ביחס לקיום מצוות מעשיות - דבר בו אין כל חילוק בינו לבין העם. התנשאות כזו המורה על עליונותו של משה, שאינה בערך כלל לשאר העם - לכך התנגד קרח.

ג. בתשובתו לדברי קרח אומר משה רבינו: "בוקר ויודע ה'". זו התשובה לטענתו של קרח - גם בנוגע לקיום המצוות בפועל קיים הבדל עצום בין משה רבינו לשאר העם, ואשר לכן נדרשת התבטלות העם לפני משה גם ביחס לקיום מעשה המצוות:

מטרת קיום המצוות היא גילוי האור והחיות האלקית בעולם ובגשמיות. ברם, כאשר בקיום מצוה מתערבים רגשי ישות עצמית וגאווה של האדם, האור האלקי הנמשך בקיום המצוה אינו מתגלה, ולעיתים אף מוסיף חיות בקליפות רח"ל, משום שמציאותו האישית של האדם נראית ומורגשת כישות נפרדת ממציאות האלקות. כאשר יהודי מקיים מצוה באופן כזה, פועל הוא המשכת אלקות בעולם, אך האור האלקי אותו הוא ממשיך בקיום המצוה מוסתר ונעלם.

ליהודי אסור להסתפק בכך שהוא מקיים מצוה ופועל להמשכת האלקות בעולם. עליו לדאוג שהמצוות אותן הוא מקיים יהיו 'מאירות' - יפעלו גילוי אלקות במוחש בגשמיות. דזוהי הרי תכלית ומטרת קיום המצוות - גילוי האור האלקי בעולם. ואת זאת ניתן להשיג רק כאשר היהודי עומד בביטול מוחלט לאלקות. כאשר הוא מבטל את מציאותו האישית, המצוה אותה הוא מקיים נעשית מאירה - "בוקר", ובכך מתגלית החיות האלקית בעולם - "ויודע ה'", מציאות הבורא (ה') נראית ומתוודעת בגלוי (ויודע) בעולם.

מטעם זה, נעלה משה רבינו באין-ערוך משאר העם גם בקיום מעשה המצוות, ויש להתבטל לפניו גם ביחס לקיום המצוות. כי מאחר שרצון ה' הוא במצוות 'מאירות', מצוות הפועלות התגלות האלקות בגשמיות, ואין די במעשה בלבד, יתכנו שינויים בעבודת קיום המצוות - יתכן וקיום המצוות הוא בשלימות הרצויה (בוקר - גילוי אלקות), ויתכן שקיום המצוה הוא לא בתכלית השלימות (כאשר המצוה לא פועלת גילוי אלקות). ולשם כך יש צורך בהתבטלות בפני משה רבינו ביחס למעשה המצוות.

חידושי סוגיות

ביאור דברי רב אשי בדין שליחות דנכרי

הדין ד"מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית" קאי לר"א רק בתרומה, אך מסקנת הגמ' היא שזהו גם בכל התורה כולה. לקמן מבאר רבינו דמחלוקתם היא בסברא ובעצם הדין דהחלת שליחות, דעפ"ז מבוארים גם דברי ר"א בענין "שליח עושה שליח" ש"אם מת (שליח) ראשון בטלו כולך", ומחלוקתו של מר בר רב אשי על כך. ובנוסף – מדוע לימוד זה נכתב גבי תרומה דווקא

"כן תרימו גם אתם תרומת ה'" (קרח יח, כח)

אמר כי אמרינן אין שליחות לנכרי הני מילי בתרומה אבל בכל התורה כולה יש שליחות לנכרי (ומסיק בגמ') והא דרב אשי ברותא⁵ היא מאי שנא תרומה דלא, דכתיב אתם גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם נמי בני ברית, שליחות דכל התורה כולה נמי (שיהא שלוחו כמותו. רש"י⁶) מתרומה גמרינן לה (בקידושין. רש"י⁶).

מחדש דר"א ומסקנת הגמ' פלגינן בסברא

א. ממש"נ גבי חיוב הפרשת תרומהו "כן תרימו גם אתם תרומת ה'" למדו חז"ל⁷ "גם אתם, מה אתם בני ברית אף שלוחכם (ד'גם אתם (בא) לרבות את השליח"³) בני ברית", שאין שליחות לנכרי.

מצינו בגמ'⁴ שקר"ט בגדרי דין זה: רב אשי

(5) או "בדותא" (ראה על הגליון בב"מ שם. יד מלאכי כללי הב' אות קיג).

(6) ראה תורת חיים לב"מ שם ד"זה תימה דברישי פ"ב דקידושין איתא בהדיא דאדרבא הא דשליחות מהניא בתרומה גמרינן לה משאר מילי. ובכוס ישועות (ב"מ שם) מפרש דברי הגמ' "דילפינן כל התורה כולה מתרומה (רק) לענין זה דאין שליחות לנכרי . . וגם ברש"י אפשר לדחוק ולפרש כזה".

(1) פרשתנו יח, כח.

(2) קידושין מא, ב. וש"נ. רמב"ם הל' אישות פ"ג ה"ז (וראה לח"מ שם). הל' תרומות רפ"ד. הל' שלוחין ושותפין רפ"ב.

(3) קידושין שם ריש ע"ב (וראה רש"י שם ד"ה גם וד"ה לכדר' ינאי). וראה רמב"ם הל' אישות והל' תרומות שם. וש"נ.

(4) ב"מ עא, ב.

אופנים:

(א) "כמותו" ממשי - בנוגע לעושה המעשה, שגוף השליח הוא כגוף המשלח (ובדרך ממילא מתייחסת עשיית השליח למשלח).

(ב) "כמותו" - (רק) בשייכות לכה העשי' השליח או להמעשה, דעשיית השליח היא כמו עשיית המשלח.

(ג) "כמותו" - רק בנוגע לתוצאות המעשה. בלשון אחר: להחפצא בו נעשה העשי' - שגם עשייתו של השליח אינה דהמשלח, אלא שעשיית השליח בהחפצא ה"ז (פועלת אותו הדבר שפועלת) עשיית המשלח.

ועפ"ז יש לומר, דדעת רב אשי היא כאופן הג' הנ"ל שגם מעשה השליחות אינו מתייחס להמשלח אלא להשליח, ומכיון שאין השליח עומד במקום המשלח (אפי' לא שמעשהו יחשב כמעשה המשלח), לכן, אם הוא רק בן אדם השייך לעשי' זו יכול להיות שליח, של זה המבקשו ומקשרו עם פעולה זו, וע"ד שמקשרו בחבל ואינו מתנגד לזה.

ולכן ס"ל שבכל התורה כולה יש שליחות לנכרי, דאם השליחות היא בענין כזה שגם הנכרי שייך לעשייתו¹² הרי הוא יכול להיות שליח לישראל.

אמנם מסקנת הגמ' היא, ד"הא דר"א ברותא היא", ששיטה זו מופרכת, והכרח שהשליח יהי' דומה להמשלח ("מה אתם כו' אף שלוחכם כו"). היינו, שגם את"ל שענין שליחות הוא כאופן הג' הנ"ל, שהעשי' היא מעשה השליח - מ"מ, ענין

בפשטות משמע⁷, דטעמו של ר"א דדין "אין שליחות לנכרי" הוא רק בתרומה ולא בכל התורה כולה הוא מפני שס"ל שלא גמרינן שליחות כל התורה כולה מתרומה⁸.

אבל לכאורה דוחק לומר שהפלוגתא כאן היא אם גמרינן שליחות כל התורה כולה מתרומה⁹. ויותר מסתבר לומר, שהחילוק בין ר"א ומסקנת הגמ' הוא בסברא:

רב אשי ס"ל דדין זה "מה אתם בני ברית כו" הוא גזירת הכתוב, כי מצד הסברא היינו אומרים שגם נכרי יכול להיות שליח לישראל, ולכן אין לך בו אלא חידושו, ורק בתרומה אמרינן הכי ולא בכל התורה כולה.

משא"כ למסקנת הגמ', ה"ז דבר שבסברא, שהשליח צ"ל דומה למשלח - "מה אתם כו' אף שלוחכם כו", והיינו דמ"ש גבי תרומה "גם אתם" הוא רק גילוי מילתא, שגדר השליחות מחייב שהשליח יהי' דומה להמשלח - ולכן אין דין שליחות לנכרי (גם) בכל התורה כולה.

ב. ונראה דפליגי בעצם גדר השליחות - ובהקדם החקירה הידועה¹⁰ בענין השליחות, דשלוחו של אדם כמותו, שיש לבארו בכמה

אבל ראה טורי אבן לחגיגה י', ב (ד"ה מה התם). ועוד. ואכ"מ.

(7) וכ"כ בכוס ישועות שם.

(8) כהסוגיא בקידושין שם (כנ"ל הערה 6).

(9) ובכוס ישועות שם מפרש, שמסקנת הגמ' היא שלמדין הדין דאין שליחות לנכרי (בכל התורה) מתרומה. וראה לעיל הערה 6.

(10) ראה לקח טוב להר"י ענגל כלל א בארוכה (והביא ראיות לכל הצדדים). ולהעיר מל' אדה"ז (ק"א לשו"ע א"ח סרס"ג ס"ה): כעושה בעצמו ממש כו' ה"ז כאילו אוחז ידו של חבירו כו' שנעשית כידו אריכתא.

(11) ראה שו"ת הריב"ש סי' רכח. וראה הערה 13.

(12) שהרי צ"ל ב"תורת" אותו דבר כדי להיות שליח

בדבר (קידושין שם. גיטין כג, א וברש"י שם. ועוד).

עפ"ז מבואר מאמר נוסף של ר"א

ג. ע"פ ההסבר הנ"ל בדברי רב אשי יש לבאר עוד מאמר של ר"א בענין השליחות, שמצינו ג"כ שנפרך להלכה - בדין שליח עושה שליח, שיכול לעשות כמה שלוחין¹⁷ ("אפילו מאה"¹⁸) דס"ל לרב אשי¹⁷ ש"אם מת (שליח) ראשון בטלו כולן, אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא (בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עלי¹⁹) אילו מת בעל מידי מששא אית בהו כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קאתו איתי' לבעל איתנהו לכולהו לית' לבעל ליתנהו לכולהו".

והנה באחרונים²⁰ כתבו שפלוגתת ר"א ומר בר"א (אם קאתו מכח שליח ראשון או מכח הבעל) היא, דמר בר"א ס"ל דהשליח הוא כהמשלח עצמו או עכ"פ שמעשהו מתייחס להמשלח, ונמצא שהשליח הראשון (וכמוהו כל השלוחים אחריו) קאתי מכח הבעל המשלח שהרי הוא עומד במקומו; משא"כ ר"א ס"ל שהשליח אינו כהמשלח עצמו, וגם מעשהו אינו מתייחס למשלח ורק מועיל עבור המשלח, וא"כ השליח השני לא נעשה שליח מכח המשלח אלא מכח שליח הראשון.

אבל צ"ע בזה, שהרי מלשון מר בר"א "הא דאבא דקטנותא היא" מובן, שסברת ר"א

השליחות לא יתכן אלא במי שהוא "כמותו דהמשלח"¹³, וזהו ע"פ כל האופנים שמבארים ענין השליחות.

הסברת הענין:

בשליחות יש שני ענינים: (א) קיום השליחות בפועל. (ב) חלות שם שליח.

כל שלשת האופנים הנ"ל בגדר השליחות הם רק בנוגע לקיום השליחות בפועל: כאשר דנים איך מועיל מעשה איש זה (השליח) עבור איש אחר (המשלח) - אז יתכן לומר הטעם בזה בג' אופנים, אם משום שחדשה תורה בשליחות שמעשה השליח מועיל כמעשה המשלח, או מטעם שעשייתו זו נחשבת כעשיית המשלח, או יתירה מזה שגוף השליח נחשב כגוף המשלח ובמילא מעשהו כמעשה המשלח.

אבל קודם לכן צ"ל חלות של שליחות על השליח, היינו המינוי הפועל חלות שם שליח¹⁴. וכדי שיחול עליו שם שליח, צ"ל קשר בין השליח והמשלח, כי אא"פ להיות שלוחו של המשלח (באיזה אופן שהוא) מבלי שיהי' "כמותו דהמשלח", ש"צריך להיות השליח מתייחס בערך מה¹⁵ להמשלח.

ולכן אין שליחות לנכרי בכל התורה כולה, כי אינו יכול להיות "כמותו דהמשלח"¹⁶ (הישראל).

סרמ"ג סק"ה) ועוד, שלכן גוי נעשה שליח לגוי מכיון שהם דומים. - ידיעות בזה ראה שד"ח כללים מערכת א ס"מ. אנציקלופדי' תלמודית ערך גוי (ע' שלו). וש"נ.

17) גיטין כט, ב.

18) ל' הרמב"ם הל' גירושין פ"ז ה"ד. שם הכ"ב. וראה רש"י גיטין שם: וכן לעולם.

19) רש"י.

20) לקח טוב שם (אות ד).

13) ל' אדה"ז בלקר"ת ויקרא (א, ג) - היינו שהפירוש ב"שלוחו של אדם כמותו" הוא לא רק בנוגע לדין השליחות, אלא גם בנוגע למהות השליח, שצ"ל "כמותו דהמשלח", כדלקמן, וראה לקמן סעיף ד.

14) להעיר מצפ"נ (להל' אישות פ"ג ה"ו. השמטות להל' מת"ע - ג, א) אם השליח יש עליו שם שליח תיכף או לאחר שהתחיל לעשות הדבר. ע"ש.

15) ל' אדה"ז בלקר"ת שם.

16) בשו"ת משאת בנימין סצ"ו (הובא בש"ך ח"מ

השליחות) נחשב כאילו עשאו השליח (כאופן הג' הנ"ל) - מ"מ אין הוא הבעלים כלל על הענין ד"כולהו . . (רק) מכח דבעל קאתו²⁴, וכנ"ל בארוכה.

עפ"ז יומתק מדוע נאמר הלימוד גבי תרומה דזוקא

ד. ע"פ הנ"ל יומתק זה שהלימוד למעט נכרים מדין שליחות - "מה אתם בני ברית כו" - נאמר גבי תרומה, ולא גבי גירושין וכי"ב [שגם בהם נאמר דין שליחות]²⁵:

יש חילוק עיקרי בין ענין השליחות בהפרשת תרומה והשליחות בשאר ענינים - גירושין וכי"ב בהפרשת תרומה העיקר הוא הנפגע, זה שהתרומה נפרשת מהתבואה, ולכן הסברא נותנת שענין השליחות בתרומה אצל באופן (ש"הי' נחשב כאילו) המשלח (בעל התבואה)

מופרכת להלכה (וכן נפסק להלכה²¹ כמר בר"א). והרי הביאו האחרונים²² כמה ראיות (גם) כצד זה בשליחות שהמעשה לא נחשב אלא כעשיית השליח.

ולכן נראה לומר, דגם כאן שיטת ר"א היא לא רק מטעם שמעשה השליח לא נחשב כעשיית המשלח (ורק שעשייתו מועלת עבר המשלח), אלא משום דס"ל יתירה מזו, שמכיון שכל ענין השליחות הוא רק בשליחות לתוצאות המעשה בהחפצא (כנ"ל), א"צ להיות שום ערך בין השליח והמשלח. כלומר: לאחר שהמשלח עשאו שליח שוב לא אתי השליח מכח המשלח אלא "כח" השליחות נמצא אצלו, וכאילו הוא הבעלים על דבר זה. ומטעם זה ס"ל ש"אם מת (שליח) ראשון בטלו כולך", כי השלוחים לא אתו מכח המשלח אלא מכח השליח הראשון²³.

וזהו מה שאמר מר בר"א דסברא זו מופרכת לגמרי - הא דאבא דקטנותא היא - כי "כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קאתו", כלומר: גדר שליחות הוא מה ש"אתי מכח" המשלח (דעצם תואר שליח פירושו - שהוא כחו של המשלח), שלוחו של אדם כמותו, ולכן אא"פ לייחס את ענין השליחות למי שהוא (שליח ראשון וכי) מבלי שבא ונמשך מהבעל - המשלח. ואף את"ל שמעשה השליחות (ואפילו הפעולה דמינוי

24 ועפ"ז מובנת אריכות ל' מר בר"א "אילו מת בעל מידי מששא כו' כולהו מכח מאן כו' איתיה לבעל כו" [ועוד - לכאורה הר"ל להדגיש ולהסביר איך לא בטלו כולן במיתת שליח הראשון שבאמצעותו נעשו הם שלוחים] - אלא שמר בר"א בא להדגיש, שכל "כח" השליחות אינו אלא דהמשלח ("מכח הבעל קאתו") ואין להשליח שייכות ל"כח" השליחות.

[וכבר הקשו באחרונים מכאן על מ"ש בקצוה"ח (סרפ"ח סק"ב) שלדעת הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"ו) גם אם מת המשלח לא בטלה השליחות. ואכ"מ].

25 ראה קידושין מ, א (ואילך) וראה לעיל הערה 6. בפטויות י"ל שאא"פ לכתוב דין זה בגירושין מפני שעכ"ם אינן בתורת גירושין וקידושין (ראה הנסמן בהערה 12). אבל ראה תוס' גיטין (שם ע"ב ד"ה מה אתם) דגם לר"ש דס"ל שעכ"ם שתרם אין תרומתו תרומה יליפנין מתרומה לכל התורה כולה דאין שליחות לנכרי (ע"ש) - וא"כ ה"ה אפשר לכתוב דין זה בגירושין.

21 רמב"ם הל' גירושין פ"ז ה"ד. טוש"ע אה"ע סקמ"א סמ"א.

22 ראה לקח טוב כלל הנ"ל. ועוד.

23 ומה שכל השלוחים שלאחריו תלויים בשליח ראשון (שאם מת שליח ראשון בטלו כולן) ולא אמרינן דכשם ששליח ראשון לא אתי אלא מכח הבעל, כך שלוחים האחרונים לא אתו אלא מכח שליח שלפני כו"א - י"ל, כי ענין השליחות נתחדש ע"י שליח הראשון ודי בזה. וראה לקח טוב שם.

ולכן אין שליחות לחרש שוטה וקטן שאינן כמותו דהמשלח".

ולכאורה צ"ע, שהרי מפורש בגמ' 28 שהטעם שאינן בני שליחות הוא משום "דלאו בני דיעה נינהו" 29?

ואף שי"ל שזהו פירוש דברי הגמ', דמכיון שאינן בני דיעה נמצא שאינן "כמותו דהמשלח" 30 - מ"מ צריך ביאור מהו ההכרח לפירוש זה? וע"פ הנ"ל י"ל:

ידוע הכללו³¹ דקטן אין לו כוונה, אבל יש לו מעשה. ועפ"ז, את"ל שענין השליחות אינו זה שהשליח עומד במקום המשלח, אלא רק שעשייתו מועלת עבור המשלח, א"כ בדברים שאינם צריכים כוונה אלא עשי' בלבד, אין טעם לכאורה שלא יהי' דין שליחות לקטן?³²

וזהו שדייק רבינו הזקן לומר דמה שחש"ו אינן בני שליחות הוא מפני שאינן "כמותו דהמשלח" - שלכן הם מופקעים בעצם מגדר השליחות. כלומר: אף שבנוגע למעשה השליחות הי' מקום לומר שישנם בשליחות, שעשייתם תועיל עבור המשלח, מ"מ, אין הם בתורת שליחות, כי אא"פ שיחול עליהם שם שליח, מאחר שאינם "כמותו דהמשלח".

עשה פעולת ההפרשה, אלא דמכיון שהוא הבעלים של התבואה ע"כ צ"ל ההפרשה מדעתו - ואע"פ שהיא פעולת השליח²⁶.

משא"כ גבי גירושין הרי פשוט שהמגרש צ"ל הבעל דוקא, כי גירושין הוא (לא רק הפעולה של כתיבת ונתנת הגט, אלא בעיקר) **שהבעל** מגרש את אשתו, ומובן ששליחות בגט פירושה שע"י עשיית השליח נחשב שהבעל גירש את אשתו.

ולפ"ז אי כתב רחמנא דינא ד"מה אתם בני ברית כו" גבי גירושין וכיר"ב הי' קס"ד לומר שהוא רק בדברים הדורשים פעולת הבעלים ובמילא, צריך השליח להיות דומה להמשלח (הבעלים) שאז ראוי הוא לעמוד במקום הבעלים;

ולכן נאמר דין זה דוקא גבי תרומה, ללמדנו, שכל ענין של שליחות (באיזה ענין שהוא) - גם בתרומה שבה אנו דנים רק על העשי' והפעולה שתועיל עבור הישראל - לא יתכן חלות שם שליח אם אין השליח דומה למשלח (מה אתם כו' אף שלוחכם כו'), כי עיקר ענין השליחות הוא זה שהשליח הוא "כמותו דהמשלח".

ראיה לכך מדברי רבנו הזקן

ה. ויש להביא ראיה לענין זה מדברי רבינו הזקן - בעל התניא והשו"ע, שבנוגע לענין השליחות כותב²⁷ "דשלוחו של אדם כמותו,

מב, א ד"ה והא. ועוד) ד'גבי שליחות איש בעינין".

29) להעיר מחי' רעק"א לגיטין כג, א (וכן לכתובות יא, א) ד"היכא דא"צ דתתו שיעשה שליח גם לקטן יש שליחות (שיכול לעשות שליח) וזהו דאמרין כיון דלאו בני דעה נינהו".

30) ראה תוס' ר"ד ומאירי (למשנה) גיטין שם. תוד"ה שאני גיטין סד, ב. ראב"ד הל' גירושין פ"ו ה"ט. ולהעיר מנתיבות המשפט סקפ"ב סק"א.

31) חולין יב, ב ואילך.

32) להעיר ממעילה כא, א. נתה"מ שבהערה 30.

ואכ"מ.

26) ולהעיר מדעת הרמב"ן (גיטין סו, ב - הובא בר"ן שם (והקשה עליו). וראה ר"ן נדרים לו, ב ד"ה הכא נמי ד'גבי תרומה אפילו גלוי מילתא נמי מהני" (וא"צ שליחות גמורה). ע"ש. ואכ"מ.

27) לקר"ת ויקרא א, ג.

28) גיטין כג א. וראה רש"י שם (וכ"ה ברש"י קידושין

דרכי החסידות

מלוקט משיחות, אנרות וכתבי
כ"ק אדמו"ר מוהררייזצ מליובאוויטש נ"ע

לחצוב חלונות בבית האפל

"עד לבעל שם טוב היה העולם בבחינת בית אפל, במושבות בני תורה היה אור, ואילו אצל יהודים פשוטים, היה העולם – בית אפל, ובא הבעל שם טוב והתחיל להאיר"

חלונות בבית האפל

אמר כ"ק אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע:

הבעל שם טוב הוא אברהם אבינו של חסידות. על אברהם אבינו כתוב שהיה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו (ראה ארחות צדיקים שער יז), אברהם אבינו מסר את נפשו לקרב גם את הפשוט שבפשוטים לאלקות, וכך עשה גם הבעל שם טוב. גם הוא היה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו, ומסר את נפשו כדי לקרב אף את היהודי הפשוט.

על אברהם אבינו כתוב (בראשית רבה ב, ג) "עד אברהם היה העולם מתנהג באפילה בא אברהם התחיל להאיר". עד אברהם אבינו היו גם כן צדיקים גדולים, אך היו אלה צדיקים של 'אפילה', אברהם אבינו היה הצדיק הראשון שהתחיל להאיר. עד לבעל שם טוב היה העולם בבחינת בית אפל, במושבות בני תורה היה אור, ואילו אצל סתם בעלי בתים ויהודים פשוטים בפרט, היה העולם - בית אפל, ובא הבעל שם טוב והתחיל להאיר.

הבעל שם טוב חצב 'חלונות' בבית האפל של העולם. 'אמן' - 'חלון', 'ברוך הוא וברוך שמו' - 'חלון', ובשיטה אמיתית זו שתפלתו ואמירת תהילים של היהודי הפשוט חביב ביותר אצל הקב"ה - האיר הבעל שם טוב את הבית האפל של העולם באור אותיות התורה, התפילה והתהילים.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קלז)

'עולם הבא' שהציל

בימי הבעל שם טוב נ"ע נגזר כליון על מושב ישראל. קרא אליו הבעל שם טוב את ר' מרדכי ור' קהת, חבריו מהצדיקים הנסתרים, כדי להושיב בית דין לחפש עצות כיצד לבטל את הגזירה. לבעל שם טוב היתה עלית נשמה, והוא ראה שאת הגזירה אין להשיב. בהלכו חזרה דרך ההיכלות, ראה בהיכל אחד אור גדול, ונודע לו שזה היכלו של יהודי כפרי שהיה חוטב עצים ובשעת מעשה אומר תהילים, וכך בכל המלאכות שעשה. ובדרך זו היה אומר בכל יום חמש פעמים את כל ספר תהילים, ואותיות התהילים הם המאירות כל כך.

נסע הבעש"ט את אותו יהודי ושאלו: באם היה יודע שבעולם הבא שלו בידו להציל ישוב יהודי - האם היה עושה זאת? והיהודי הכפרי השיב לו מיד: אם יש לי עולם הבא, אני מוסר זאת מיד. והגזרה התבטלה.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קמז)

פחדו של משה רבנו

במדרש מסופר, דבשעה שאמר משה רבנו לבנ"י שהקב"ה יתן להם את התורה, הם היו שמחים מאוד. ואילו משה רבינו בעצמו היה אחוז פחד גדול. הפחד נבע מחששו של משה האם תהיה לו קבלת העול לקבל את התורה כמו איש פשוט.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) שמע אימרה זו מכ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' כשהיה בגיל חמש שנים, והוא לא הבין את הדברים. מאוחר יותר, כשכבר מלאו לכ"ק אאמו"ר הרה"ק כ"ה שנים כבר הבין פחדו של משה רבנו, על דרך מה שמוסבר על הפרש בין עבד העומד לפני המלך, לשר העומד לפני המלך.

כיום, אין השמחה של אנשים פשוטים, וכן אין את הפחד של משה רבנו עליו השלום...

(ספר השיחות תש"ב עמ' קיב)

ה'בורלאקעס' שגדולים מגאוני דורנו

הצדיק החסיד ר' הלל מפאריטש היה נוסע למושבות שבחרסון לאסוף כספים לפדיון שבויים. הוא היה דואג לאסירים בבתי הסוהר ולחולים בבתי החולים אשר בבורוביסק למזון כשר.

על פי רוב היו האיכרים יהודים פשוטים, עובדי אדמה ומגדלי בהמות ועופות. בשפת האידיש העתיקה קראו להם 'בורלאקעס'. אותם בורלאקעס היו גדולים מהגאונים שבדורנו.

ר' הלל היה פעם באחת המושבות וראה איכר - ר' שמעון מביעשנקוביץ' - עומד בשדה, מעמר מספוא ובשעת מעשה מנגן ניגון שבין החסידים ידוע שהוד כ"ק אדמו"ר האמצעי היה מתפלל באותו ניגון בהתעוררות גדולה. אמר על כך החסיד ר' הלל ל'מנין' הנוסעים שלו: ראו ושמעו מה פעל הניגון על יהודי פשוט זה...

(ספר השיחות תש"ג עמ' כד)

הלואי שארגיש כמוהו בתפילה ..

הגאון החסיד הר' אייזיק מהומיל היה פעם בשדות וראה איכר עומד בין שני עגלות (הוא עשה מחיצה מהעגלות) והתפלל מנחה.

אמר הגאון ר' אייזיק על כך: הלואי שארגיש בתפילה מה שהנשמה שלו מרגישה, למרות שהוא עצמו אינו יודע מכך.

(ספר השיחות תש"ג עמ' כה)